

Csehország: fejlett műanyagipar és autógyártás

Csehország műanyagipara, mind az alapanyag-gyártás, mind a feldolgozás tekintetében fejlett szinten van. A műanyag-feldolgozásban inkább kisebb méretű cégek működnek. Az ország műanyag-felhasználásának szerkezete, fejlett autógyártásának köszönhetően más eloszlást mutat, mint a többi európai országban.

Tárgyszavak: Csehország; műanyag alapanyaggyártás; műanyag-feldolgozás; műanyag-felhasználás; piaci adatok; munkaerőhiány.

A gazdaság jellemzése

Csehország az Európai Unió egyik leggyorsabban növekvő, kiemelkedően versenyképes gazdasága. Lakossága 10,6 millió fő, fővárosa Prága az „arany városa”. A nyersanyagokban gazdag ország évszázadok óta a fejlett iparáról ismert. A mezőgazdaság magas színvonalú, híresen finom a cseh sör és jelentős a turizmusból származó bevétel is. A 2008-ban kezdődött globális pénzügyi és gazdasági válság Csehországban is recessziót idézett elő. A gazdaság teljesítménye 2014-től a reformintézkedéseknek köszönhetően kezdett ismét tartósan növekedni, de kihívást jelent a lakosság elöregedése, a képzett munkaerő hiánya, a nyugdíj- és szociális ellátási rendszer egyre nehezebb fenntartása. *Az államadósság a GDP-hez viszonyítva mindössze 33%, ami nagyon kedvező mutató.* A munkanélküliségi ráta 2018. decemberben 2,1% volt, amely az Európai Unióban a legalacsonyabb. *A foglalkoztatás 80%-os.* A munkaerőhiány minden szektorban jelentős. Az állásnélküliek száma minden régióban csökkent. A legalacsonyabb mutatót a pardubicei régióban, illetve Prágában mérték 1,8, illetve 1,9%-ot. A munkanélküliség továbbra is a Morva-sziléziai régióban a legmagasabb, 4,4%.

2017-ben a bruttó hazai termék (GDP) éves szintű növekedése 4,5% volt, 2018-ban már 3%-ra mérséklődött, és 2019-ben várhatóan kissé tovább lassul, az előrejelzések szerint 2,9%-ra. *A legnagyobb húzóerő továbbra is a lakossági fogyasztás, valamint a vállalati és a kormányzati beruházások lesznek.* A GDP több mint kétharmadát elsősorban az EU-országokba, főleg Németországba irányuló kivitel adja, ami sérülékenyé teszi a gazdaságot. *A cseh gazdaság mára szinte „összeépült” a némettel.*

Autógyártás

A Skoda Auto ma Csehország legnagyobb személyautógyára, a Volkswagen cégcsoport tagja. A céget 1859-ben alapította Ernst Graf von Waldstein-Wartenberg.

1866-ban itt kezdett el dolgozni az elhivatott gépészmérnök és tanárember Emil Skoda, aki 1869-ben megvásárolta a céget. A Skoda 1911-ben olvadt egybe a Václav Laurin és Václav Klement által alapított, először kerékpár- és motor-, majd személygépkocsi-gyártó cégével, a Laurin & Klementtel. Innentől kezdve beszélünk Škoda gépjárművekről. Az 1920-as évekre Csehország legnagyobb ipari vállalatává és szimbólumává vált. Gyártottak személy- és tehergépkocsit, illetve tömegközlekedési járműveket, mozdonyt, hidat, fegyvert, traktort. A paksi atomerőmű reaktortartályai is itt készültek.

A gyártott Skoda személyautók száma az 1. táblázatban látható.

1. táblázat

Személygépkocsi -gyártás Csehországban, ezer darab

Év	2014	2015	2016	2017	2018
darabszám	1247	1298	1344	1414	1345

Forrás: www.oica.net.

Repülőgépgyártás

Újra életjeleket mutat a cseh repülőgépgyártás is, amely szintén felvevőpiaca a műanyagiparnak. Az Aircraft Industries, a.s., korábbi nevén Let Kunovice, röviden Let 1936-os alapítású repülőgépgyártó vállalat. Polgári célú repülőgépeket gyárt, legismertebb típusa az *L-410 Turbolet* utasszállító repülőgép. Ez egy 19 személyes, két légcsonnyal felszerelt, felsőszárnyas, kicsit tömzsi, de nagyon szép utasszállító repülőgép. Az 1969-es első felszállása óta 1138 darabot gyártottak belőle. Fejlesztésével, modernizálásával meglehetősen közkedvelté vált az idők folyamán. Jelenleg az új korszerűbb változatának a sorozatgyártása kezdődött a ma már 100%-ban orosz tulajdonú (Oboronprom anyavállalat) gyárban.

Az Aero Vodochody csehszlovák, majd cseh repülőgépgyárat 1919-ben Prágában alapították. Az 1920-as évek végétől az 1950-es évek elejéig személygépkocsikat, valamint a második világháború utáni években teherautókat is gyártott. A gyár egyik legismertebb terméke az *L-39 Albatros* gyakorló repülőgép és annak továbbfejlesztett változatai. A *MiG* vadászrepülőgépek különböző típusaiból licenc alapján több ezret gyártottak. Az itt előállított *MiG* vadászrepülőgépek gyártási minőségben messze felülmúlták a szovjet építésű gépeket. Jelenleg számos külföldi repülőgépgyár (Boeing, Embraer, Alenia Aeronautica) számára készítenek részegységeket.

Műanyagipar

A műanyagipar fontos része a cseh gazdaságnak és az ipari termelés egyik fő mozgatórugója, amely folyamatosan növekszik. 2009 óta a kibocsátás 33%-kal nőtt. A nagy gyártók különösen az autóipar, az elektronika, a csomagoló- és az építőipar szá-

mára gyártanak nagyon jó minőségű műanyag termékeket. A gyártó-megrendelő kapcsolatok stabilak.

A Cseh Ipari és Kereskedelmi Minisztérium jelentése szerint a műanyaggyártás mennyisége 2020-ban meghaladja az 1,2 millió tonnát. Ennek a mennyiségnek közel fele (47%) a hazai és külföldi autóipar számára kerül értékesítésre. A második legnagyobb felhasználó a villamos és az elektronikai (E+E) ipar 25%-os részaránnyal. Ez a felhasználói szerkezet jelentősen különbözik a többi európai országtól, ahol a csomagolás a legnagyobb műanyagfogyasztó (40%), ezt követi az építőipar (20%), az autóipar (8%), majd az E+E ipar (6%).

A cseh műanyagipar kibocsátását a statisztikákban egybeveszik a gumiiparral.

A cseh gumi- és műanyaggyártók 2018. második felében enyhe lassulást szenvedtek el, mert az árbevételük csökkent, összesen 814,5 milliárd CZK-ra (cseh korona), azaz 5,78 milliárd EUR-ra.

2018-ban a szektorban 50 vagy több alkalmazottat foglalkoztató vállalatok száma elérte a 363-at, ami 3,4%-os növekedést jelent az előző évhez képest.

Meglepő módon a cseh műanyag és gumiipari ágazat vállalatai nem működnek szorosan együtt egy nemzeti iparági szövetségben. Ez felettébb érdekes, különösen ekkora kibocsátás mellett. A Cseh Technológiai Platform meglátása szerint a cseh műanyagipar meglehetősen széttöredezett. Összességében kevés adat áll a rendelkezésre, és nincs központi adatbázis a cseh műanyagipari vállalatokról. Ezen kívül a cseh gyártók nem vesznek részt intenzíven az európai szövetségekben. A legfontosabb műanyag-feldolgozó cégek közül néhány a cseh műanyagipari klaszter tagja. A Plastikársky klastr-t (The Plastics Cluster) 2006. februárban alapították Zlin-ben, ahol különösen erős a műanyagipar. A klaszter létrehozásának fő oka a szakképzett munkaerő pótlása, a műanyag-feldolgozók számára hiányzó kutatási és fejlesztési lehetőségek biztosítása, a megfelelő tárgyalási pozíció segítése a szolgáltatások és termékek beszerzésében, az ágazati munkaadók és munkavállalók érdekeinek hatékony érvényesítése. Középkiskolákkal és egyetemekkel is együttműködnek. 50 vállalat a tagja.

Előtérben a tömegműanyagok

A cseh műanyagipar főként a következő termékekre koncentrál: polietilén (PE), polipropilén (PP), polivinil-klorid (PVC) és polisztirol (EPS). A vállalkozások többsége multinacionális vállalatok része.

Az Unipetrol olajfinomító és petrokémiai csoport az ország egyik vezető alapanyaggyártója. A vállalat 2018-ban 308 milliárd CZK (5 Mrd EUR) bevételt ért el, amelynek nagy része nem műanyag termékekből származott. 2018-ban a nettó nyereség 9 milliárd CZK-ra nőtt (350 millió EUR), 4%-kal nőtt az előző évhez képest.

Jelentős változás, hogy az Unipetrol 2018. október óta a lengyel PKN Orlen kizárólagos tulajdonában van. 2018-ban beruháztak egy új polietilén gyártó gőzkrakkoló építésébe 7,9 milliárd CZK (307 millió EUR) költséggel Litvínovban, Észak-Csehországban. Az új gyártókapacitás építésével az Unipetrol az építőiparban és a

csomagolásban jelentkező globális keresletnövekedésre reagál. A beruházás megduplázza a termelési kapacitást ebben a létesítményben.

A Synthos Kralupy és a Spolana Neratovice cégek az ország magasan fejlett polimer feldolgozóiparának részét képezik, amely egy erős gumiipari szektor mellett működik. Ezekben a piaci szegmensekben több száz kisebb termelő működik, bár a statisztikai hivatalnak nincs pontos száma a meglévő gyártókról. Ez is a műanyagipar széttöredezettségére, fregmentálódására utal.

Az ország legrégebbi műanyag-feldolgozó cége a Fatra, amely jelenleg is az ágazat legnagyobb hazai szereplői közé tartozik. 1935-ben alapították, a morvaországi Napajedla-ban. 2000 óta az Agrofert konglomerátum része. Az általa feldolgozott alapanyagok közé tartozik a PVC-P, PVC-U, PE-LD, PE-LLD, PE-HD, EVAC, PP, PET, ABS. Két termelőüzeme van Napajedla-ban és Chropyne-ban. A vállalat Napajedla-ban, 1,4 milliárd CZK (54,5 millió EUR) beruházás keretében fejleszti a padlóburkolatok és a vízszigetelő membránok gyártását. A vállalat újrafeldolgozó egyseget is telepít. Céljük inkább a hulladék keletkezésének megakadályozása.

2018-ban a Fatra 3,98 milliárd CZK-ra (155 millió EUR), a 2017-es 3,8 milliárd CZK-ról növelte a bevételeit. 2019-ben a bér és az energia növekvő költségei miatt a bevétel stagnálására számít. A Fatra-t is valódi problémaként érinti a munkaerőhiány. Ennek mérséklésére, ha egy meglévő munkavállaló „behoz” egy másik munkavállalót, aki hosszú távú szerződést ír alá, akkor 15 000 CZK (584 EUR) értékű bónuszt kap.

Gumiipar

1948-ban három gyártó egyesülésével megszületett a Barum gumibroncs márkánév, amely a Bata, a Rubena Nachod és a Mitas nevek kezdőbetűiből jött létre. A márka gyártói tevékenységét a csehországi kisvárosban, Zlínben folytatta. 1966-ban elkezdődött az új Barum gyár építése Otrokovicében. 1993-ban Integrálták a Barum márkát a Continental Csoportba. A német Continental a személygépkocsi-, teherautó-, busz- és ipari gumibroncsok legnagyobb gyártója. 2017-ben Az otrokovicei üzem alkalmazottainak száma elérte a 4.800 főt. Ezzel a vállalat a Zlín-térség legjelentősebb munkáltatója lett. Az éves termelés a személygépjármű-abroncsoknál meghaladta a 21 milliót, a haszongépjármű-abroncsoknál pedig megközelítette az 1 milliót. *A Barum márkát a mai napig az egyik legsikeresebb abroncsgyártóként tartják számon, amely termékeit Európa-szerte értékesíti.*

A Barum Continental-nál ha egy munkavállaló új dolgozót segített találni, akkor 10 000 CZK-ig terjedő bónuszt kapott. A vállalat a meglévő hűségese munkatársairól is bőkezűen gondoskodik. fizetett szabadságuk növelésével, bérük emelésével és extra előnyökkel. Szükség van a képzett szakemberekre, mert őket is érinti a munkaerőhiány. A problémát automatizálással próbálták megoldani. Két évvel ezelőtt új gyártósort nyitottak meg 4,4 milliárd CZK (171 millió EUR) értékben, amely csak 30 embert igényel egy műszakban.

A kínai Nexen gumibroncsgyártó 23 milliárd CZK-t (896 millió EUR) fektetett be az észak-csehországi Zatecban, az első Ázsián kívüli üzemének az építésébe. A vál-

lalat több mint 700 embert bérelt az új gyárban való munkavégzésre, de a termelés még nem kezdődött el, a helyi hatóságok engedélyét várják. A Nexen szerint a cseh üzem az egyik legmodernebb gumiabroncsgyár lesz Európában. A robotizált termelési üzem maximális kapacitása kezdetben 15 000 gumiabroncs lesz naponta, ami a jövőben tovább növekedhet.

A Saar Gummi 2018-ban 4,15 milliárd CZK (161 millió EUR) bevételt jelentett, amely 8%-kal nőtt az előző évhez képest. A kínai tulajdonú vállalat termékeit a BMW-nek és Mercedes-nek szállítja. A cég 290 millió CZK (11 millió EUR) beruházással Cervený Kostelecban (Kelet-Csehország) új gyártósort telepített. Most már a 3D nyomtatásban is érdekeltek az *Ultimaker 2 Extended* típussal. A többi cseh vállalathoz hasonlóan, a munkavállalók hiánya miatt ez a cég is a robotizálásban és a további automatizálásban gondolkodik.

A dél-morvaországi Brumlav székhelyű Gumotex a termékeinek mintegy kétharmadát az autóipar számára szállítja. A fennmaradó részt pedig nagyrészt gumitextilanyagok alkotják. A cég 2018-ban mintegy 3 milliárd CZK-ra (116 millió EUR) növelte bevételeit, bár a nyereséget az emelkedő munkabér, anyag- és energiaköltségek csökkentették.

Várható kihívások

A Cseh Technológiai Platform szerint 2019-ben enyhén növekszik a csomagolások (ideértve a műanyagot is) iránti kereslet, nagyjából a cseh gazdaság növekedési ütemének megfelelően. Ezt a növekedést viszont az előtérbe kerülő környezetvédelmi és környezettudatosági törekvések mérsékelhetik. A műanyagiparnak folyamatosan növelnie kell az újrahasznosítást és csökkenteni a műanyag hulladék mennyiségét. *2018-tól az országban lévő üzletek nem adnak díjmentesen műanyag zacskókat a vásárlóknak, hanem inkább papírzacskót adnak.*

Komoly kihívást jelent az Európai Bizottság előírása, miszerint minden, az EU-ban használt műanyagot újrahasznosíthatóvá vagy újrahasználatosíthatóvá kívánja tenni 2030-ig. Ez hatással lesz pl. a polisztirol habra (EPS), amelynek újrahasznosítása nem könnyű. Csehországban a legnagyobb az egy főre jutó EPS felhasználás Európában. Míg 1997-ben 10 000 tonna EPS-t termeltek, 2017-ben 60 000 tonna volt. Az EPS mintegy 54%-a hulladéklerakókba kerül, és csak 27%-át hasznosítják újra.

Egyre több csehországi cég egymás között a hazai korona helyett inkább EUR-ban üzletel. A cseh gazdasági kamara felmérése szerint az ilyen cégek aránya már meghaladja az összes cég 20%-át. A gazdasági kamara felmérése a jegybank kimutatása és a cégek megkérdezésén alapult. Minél nagyobb a vállalat, annál nagyobb az EUR-ban végzett elszámolások aránya. A legfeljebb 10 dolgozót foglalkoztató kis vállalatok 75%-a kizárólag koronában fizet megrendelőinek. A feldolgozóipar nagyvállalatainál viszont az esetek 85%-ában az elszámolás EUR-ban történik. A cégek azért választják az EUR-t, mert ezzel elkerülhetik a korona árfolyamának ingadozásait.

Míg a cseh vállalati szféra évek óta szorgalmazza az EUR bevezetését, a lakosság inkább maradna a koronánál. A legutóbbi felmérések szerint az EUR bevezetését a

lakosság körében csak mintegy 20% támogatja, míg több mint 50% elutasítja. A cseh kormány jelenleg nem tervezi a csatlakozást az euróövezethez, bár Csehország teljesíteni tudja a bevezetés feltételeit. Hivatalosan megjelölt céldátum sincs az EUR bevezetésére. Vezető cseh politikusok úgy nyilatkoznak, akkor vezetik be az EUR-t, amikor az „Csehország számára kedvező lesz”.

Összeállította: Jankelovics Péter

Martina Marecková: Czech Republic: Healthy, high-quality plastics sector and haven for carmakers

<https://www.plasticsnewseurope.com/news/czech-republic-healthy-high-quality-plastics-sector-and-haven-carmakers>

www.plastr.cz/en